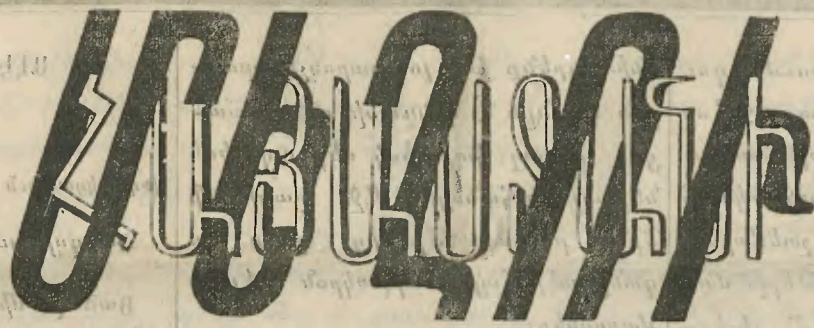

Տարեկան գինն է 10 ռուբլի:
Վեց ամսուանը՝ 5 ռ., երեք ամսուանը՝ 3 ռ., ամիսը 1 ռ.:
Առանձին համարներով իւրաքանչիւրը 5 կոպէկ:
Խմբագրատունը բաց է ամէն օր բացի կիրակի և տօն օրերից
առաւօտեան 11—2 ժամը կէսօրից յետոյ:

Օտարաբարակացիք դիմում են ուղղակի խմբագրութեան նստե-
ւան հասցեով. — В редакцію «Международный» в Тиф-
лисе, կամ Redaction de «Meghou Haïstanian», à Tiflis.
(Caucase).

Խմբագրութեան ուղղած թէ յօդուածները և թէ նամակները
պէտք է պարզ գրուած լինին գրողի ստորագրութեամբ և հասցէով:
Խմբագրութիւնը կարող է փոփոխել, ուղղել և կրճատել յօդուած-
ները: Խմբագրութիւնը իւր վերայ չէ անում յետ ուղարկել յօ-
դուածները և պահում է երկու ամիս մինչև ցախանքը:

Յայտարարութիւնները համար վճարում են ամէն մի բառին 2 կոպ.
Յայտարարութիւններ ընդունվում են հայերէն և օտար լեզուներով:
Յայտարարութիւններ ընդունվում են միմիայն այ. Հանդիմանի
պալիկոնում:

Ն Ե Ր Կ Ա Յ 1 8 8 6 Թ Ո Ւ Ա Կ Ա Ն Ի Ն

„ՄԵՂՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ“

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐԸ

Հրատարակվում է նոյն դիրքով և ծրագրով:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ն

I) Պետական կարգադրութիւնը. — II) Առաջնորդողներ անօրէնայ ամենա-
տեսակ խնդիրները մասին. — III) Ներքին տեսութիւն. — Տեղական և հասարակական
խնդիրները վերաբերութեամբ յօդուածներ և թղթակցութիւնք. — IV) Քաղաքա-
կան վիճակի վերայ յօդուածներ և լուրեր. — V) Մանր լուրեր. — VI) Խառն լու-
րեր. — VII) Բանասիրական. — Ֆէլիէտոններ, Պատկերներ, Վէպեր, Մատենախո-
տութիւնք, Քննադատութիւնք, Գիտութեանց և արհեստից վերաբերեալ յօդուած-
ներ. — VIII) Պատասխաններ. — IX) Յայտարարութիւնները զանազան լեզուներով:

Տարեկան բաժանորդագինն է 10 ռուբլի կիսամեայ 5 ռուբլի:

Փոստը և արան հասցենք. — Ժողովրդագրութեան վերայ է:

Ստորագրվել կարելի է Թիֆլիսում. I) Խմբագրատանը. — II) պ. Բ.
Հաճիկովի գործակալութիւնում:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ւ Թ Ի Ն

Ի 26 փետրվարի
Ներքին տեսութիւն. — Վեր-
ջին խօսք. — Ալեքսանդրօպօլ. — Ման-
ցուցակ:
Մանր լուրեր:
Քաղաքական. — Քաղաքական
լուրեր:
Խառն լուրեր:
Բանասիրական. — Բոյսերի մեծա-
բանքը:

Թ Ի Ֆ Է Ի Ս 26 ՓԵՏՐՎԱՐԻ

Յայտնի է, որ Թիֆլիսի քաղա-
քային վարչութիւնն և իրաւապա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԲՈՅՍԵՐԻ ՄԵՆԱՐԱՆՔԸ

Ամէն ժամանակներում, մարդկային
ազգի զարգացման որոշ աստիճանի վե-
րայ, շատ բոյսեր ունեցել են առանձին
խորհրդատու նշանակութիւն և իրեն
սրբութիւն պաշտելիս են եղել նոցա,
որովհետեւ նախնական մարդուն յատուկ
էր ամենայն ինչ իւրեան չբնապատշա-
տաւական բացատրել համաձայն իւր
հասկացողութեան, այս պատճառաւ բոյ-
սերի խորհրդատու նշանակութիւնը և
նոցա սրբական մեծարանքը փոփոխվում
էր համեմատ նոցա զարգացման Յայտ-
նի գիտնական Տէյլօրն իւր Վերթութեան
ծագումն) անուն երկարութեան մէջ
դուրս է բերած մի քանի աստիճաններ,
որոնք ցոյց են տալիս թէ ինչպէս բոյ-
սեր պաշտելու սովորութիւնը հետ զին-
աէ զարգացել էր, նորա ասելով մի
քանի ազգեր կարծում են որ ծառն ու-
նի բանական էակի բոլոր որակութիւն-
ներն և յատկութիւններն և հետեւապէս
կարող է ըստ իւր կամայ չեւան կամ
պաշտպանել մարդուն, թէ ծառ կարող
է արծարծել մարդու մէջ չար ոգիներ և
թէ վերջապէս ծառը կարող է ներկա-

ների խորհուրդը շատ տարիներ Թիֆ-
լիսին մարդու ջուր մատակարարելու
հարցը վարժեցնելից ու քննելից
յետոյ վերջապէս մի վճռականու-
թեան հասան:
Ջրանցքի հարցը բազմակողմանի
կերպով քննվելից և կուր դեռի և
Ավջալի աղբիւրների ջրերի գիտնա-
կանաց միջնորդութեամբ լուծվելից
և զննվելից յետոյ որոշվեցաւ Թիֆ-
լիսին մարդու և առողջարար ջուր
մատակարարել Ավջալի աղբիւրնե-
րից: Քաղաքային վարչութիւնը դո-
րա համար կարեւոր կարգադրու-

յաջնել հանգստանալու մի վայր, որ և է
ողբոյ սիրելի բնակարան, ուստի շատ
յարմար տեղ առթիւարան շինելու և զո՛-
մատուցանելու ի պատիւը այդ եզրույ:
Երկրպագութեան և մեծարանաց
զարգացման այս վերջին աստիճանի վե-
րայ առանձին ծառը չէ զանազանվում
անտառից և մարդը հատատարապէս սըր-
բական է համարվում նոցա և այնտեղ
կանգնեցնում իւր աղօթարանը:
Եթէ առանձին ծառեր կամ ամբողջ
անտառ մարդու աչքում համարվում էր
սրբական, ոչ պակաս պաշտելի էին նո-
րա համար և ծաղիկները: Մարդը պաշ-
տելի աստուծոյ ուշադրութիւնն իւր վե-
րայ հրաւիրելու կամ նորա բարկու-
թիւնն ու իրեն իւրեանից հեռացնելու
համար, մատուցանում էր նորան ծա-
ղիկներ կամ զոհում էր նորան իւր այ-
գու կամ պարտիզի երկխայրէք: Յետոյ
զայ ժամանակներում մարդս իւր զար-
գացման ասելի բարձր աստիճանի վե-
րայ, ծաղիկներին տուած է խորհրդատու
նշանակութիւն և նոցանով հմայել է իւր
բազմ ու վիճակը:

Ներկայ համառօտ յօդուածով մենք
ցանկանում ենք ներկայացնել ընթեր-
ցողի ուշադրութեան ծաղիկները, ծա-
ռերի և առ հասարակ անտառի խոր-
հրդատու և սրբական նշանակութիւնն,

թիւնքն արաւ, 800,000-ի փոխա-
ռութիւն արաւ, զանազան կարեւոր
շինութիւնք կապալով տուեց և
գործն էլ սկսվեցաւ իրագործվել:
Կարծես ամեն բան վերջացած է և
ճանապարհից յետ դառնալ անկա-
րելի է: Բայց ե՛կ տես, որ մարդիկ
յետին խելքով չեն գործում, կամ
ըստ հայերէն առածի՝ չայի յետին
խելքն է՛լաւ: Ամեն բան վերջանա-
լից յետոյ պ. Ազապովի մի յօդուա-
ծը «Երկրաւ» լրագրում առիթ
տուեց այդ հարցը կրկին վարժեց-
նելու և քաղաքի տնտեսական ժո-
ղովում երկարատև վիճարանու-
թեանց առիթ տալու, որ հաւանաբ
է միայն ի դուր տեղ ջուր ծեծե-
լուն:

Տեղական մամուլն էլ լիքն է թէ
այդ վիճարանութեանց հրատարա-
կութեամբ և թէ նոցա առիթը դրած
յօդուածներով և նկատմունքներով
կարծես միայն նորա համար, որ
խօսվի և պարզապէս մարդոց վիճաբա-
նելու նիւթ արվի:

Երբ հարցը վարվել է, ամեն ինչ
նրան վերաբերվում է, վերջնական
վճիռ տալու է, գործի մէջ հե-
ղեակութիւն ունեցող անձանց վե-
կայութիւնը իբրեւ անհրաժեշտ ըն-
դունված են և բոլորին ձեռնամուխ
եղած է, էլ ինչ կարհուրդ ունի
այդպիսի առարկայի համար վիճա-
բանութիւնն ու՝ աղմուկ հանելը,
քանի որ գործը չալիսի դադարի
կամ փոփոխութեանց չալիսի են-
թարկվի, նա մանաւանդ որ ոչ մի
կողմից էլ հաստատուն փաստ չը

որ ունեցել են նոցա մարդկային ազգի
զանազան ցեղերի աչքում այլ և այլ
ժամանակներում նոցա զարգացման ո-
րոշ աստիճանի վերայ: Մի և նոյն ժա-
մանակ ցոյց կը տանք և մերազգի բու-
սական թագաւորութեան ցոյց տուած
մեծարանքը նորա հեթանոսական ժա-
մանակում և յետոյ մինչև ներկայ ժա-
մանակը, որքան որ մեզ կը ներեն այն
կցկցուող և կարճ տեղեկութիւններն որ
ցրուած են մեր հին և նոր գրականու-
թեան մէջ: Սորան պարտք ենք համա-
րում աւելցնել որ այս դէպքում մենք
ձեռնպահ կը մնանք տալու որ և է բա-
ցատրութիւնն այն փաստերին որ մենք
առաջ կը բերենք և կը բաւականանանք
նրանով որ մենք այդ փաստերն իրեն
տեղեկութիւնները փողովածու կը ներ-
կայացնենք ընթերցողի առաջ:

Բոլոր ազգերից արեւելեան ազգերի
աչքում ծաղիկներն ասելի մեծ նշանա-
կութիւն ունին, ասելի պաշտվում են և
արժանանում ուշադրութեան: Մասնա-
կանց Պարսկաստանում և Հնդկաստա-
նում իւրաքանչիւր ծաղիկ որ և է զա-
ղափարի նշան էր ներկայացնում: Օրի-
նակի համար հնդկաց կրօնի մէջ դուռա-
ւար և հոտաւէտ ծաղիկներն ամենից
շատ էին յարգվում և արժանանում էին

կայ թէ իւր ասածն անհրաժեշտ
ծածարութիւն է: Կան փաստեր, ու-
րոնք յօգուտ գետի ջրի են, կան
որոնք յօգուտ աղբիւրներին ջրի են,
երկուսն էլ համազօր գրեթէ: Ջրե-
րի յատկութեանց խնդիրը նոյն իսկ
Եւրօպայում դեռ ևս որոշված չէ
ճշգրտութեամբ, ուստի և աւելորդ էր
յարուցանել այն խնդիրն, որ միայն
կարող է ծառայել քաղաքային վար-
չութեան ձեռնարկութեան վերայ
ստուեր և նոյն իսկ քաղաքի բնա-
կիչները կասկածի մէջ զցելուն:
Ջրանցքի շինութեան աւարտելից
յետ այդ կասկածը վատ հետեւանք
կարող է ունենալ անտեղի կերպով
քաղաքի մէջ բոլորովն ուրիշ պատ-
ճառից առաջացած հիւսնագութիւնք
էլ ջրին վերաբերելով: Թող գործն
ինչպէս վճռված է, իրագործվի և
որոշումները գործադրվին, իսկ երբ
փորձերն ու գիտութիւնն մի դրա-
կան որոշման կը գան ժամանակով
գիտարար չի լինիլ սխալն ուղղել
զոհելով մի քանի տասնեակ հազար-
ներ, որ առանձին նշանակութիւն
չեն կարող ունենալ քաղաքի հա-
հաշուելիչ համար: Երկմտի գործը
քննութեան առարկայ անելով, ժո-
ղովրդի միաքը պարտին ոչ յօգուտ
քաղաքային վարչութեան է և ոչ
էլ յօգուտ նոյն իսկ ժողովրդի շա-
հերի:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՆ

ՎԵՐՋԻՆ ԽՕՍԲ

«Սրճագանքի» № 5-ում իւրերկ-
րորդ գուտ Բանասիրական պատաս-

աստուածներին նուիրարեւելու. այն
ինչ տեղերն և որոնք բոյսերի ծաղիկ-
ները զոհվում էին յայտնի հանգամանք-
ներում, որոնք ունենում էին պատմա-
կան նշանակութիւն կամ երբ այդ բոյ-
սերի տեղերն ու ծաղիկներն կապ ու-
նէին որ և է խորհրդատու առարկաների
հետ: Այսպէս Տրիմուրտի կամ երրոր-
դութեան ներկայացուցչին նուիրուած
էին երկու բոյս որ մեր աւելորդ (եծե-
ջայ) նման ունին երեք տերեւ և նշանա-
կում են երրորդութիւն: Կիրճաւ և Վիշ-
կաւ աստուածներին նուիրված է մեր ուէ-
հանի տեսակից մի բոյս, որ ունի սպի-
տակ հոտաւէտ ծաղիկներ և վայելում
է առանձին պատիւ, որովհետեւ գործ է
գրվում ամենայն օր զոհաբերութեան
ժամանակ: Աւանդութեամբ Կիրճան իւր
հասակակիցների հետ խաղացել է մի
ծառի տակ, որի գնդաձեղ եղջին ծաղիկ-
ները զլիսաւորապէս նորան են նուի-
րուած: Այդ ծաղիկները սրբազան են
համարվում, ուստի նոցա նկարուած ու
քանդակուած են շատ թանկագին իրերի
և առարկաների վերայ: Մի ծառ, որ
հնդկաց լեզուով կոչվում է Կեթեթ, հա-
մարվում է խորհրդատու, բայց ոչ սըր-
բական ծառ: Սորա ծաղիկները ծաղ-
կում էին Կնդրայի պարտիզում, երկն-
քում, Կիրճայի երկու կանայք վիճում

խանով*) արժ. հայր Արսէն Բագ-
րատունին արգէն չափն անցնում է,
և որ ցաւալին է, զլիսովին անձնա-
տուր է եղած Երեմիայի-Երեմիայի: Իսկ
ես առ այժմ բաւական եմ համա-
րում ամենահակիրճ մտքերով խօ-
սել և միայն հարցի նշանաւոր կե-
տերը շօշափել:

1. Ես մի առաջարկութիւն արի.
տէր-հայրը գործնով ինձ հոգեւոր իշ-
խանութեան գործերում խառնուող
է յայտարարում: Ե՛ս եմ խառնուում
արդեօք, թէ ինքը: Մի հոգեւոր իշ-
խանութիւնը մի տէր-Արսէնի մէջ է
ամփոփուած: Սա ո՛չ թէ իշխանու-
թիւն պաշտպանել է, — որին ամենե-
ւին կարօտութիւն չը կար, — այլ
իշխանութեան գոյութիւնը ուրանա-
լին է: Համեստութիւն չէ՞ր լինի
արդեօք, որ և թէ իմ յարուցած
հարցի վերաբերութեամբ խօսելէր
հարկաւոր տէր-հայրը իւր չափը
ճանաչելով հեռանար մեկուսի և աս-
պարէզը թողնէր իրանից բարձրագոյն
և իւր վերայ իշխող անձանց, զի-
տայ ու դատաւորաց, որոնց խօսքը
իսկապէս օրէնք է: «Քիւրդ վայել-
չագոյն է արեւոր դատաստան և ա-
ւազայ» ճանաչել զխորհուրդս:

2. Տէր-հայրը միաշինեց պատա-
կաւ ձգտուածներ է տեսնում այնտեղ

*) Իբր օրինակ այդ բանաստեղծութեան. —
«Երբ... աննպատակ յօդուածը նոյնպիսի մի
աննպատակ թափառական կարճ ճանապար-
հորութիւնից և ինքն յիւր գլուխ պտույտներ
անելուց յետոյ, դարձեալ յիւր հեղինակն
պիտի եղբուրէր, յիւր նախկին նաախնորդ-
տըն պիտի վերադառնար թմբակ քնոց օրօր
ներով ներհեղուս:

էին թէ նոցանից ունի է պատկանում
այդ ծաղիկը, որ գողացել է նոցա ա-
մուսինը երկնային պարտիզից: Այն օ-
րից երբ Կիրճան գողացաւ այդ ծաղի-
կը, նա, ծաղիկը, անիծուեցաւ և մնաց
երկրի վերայ իբրեւ վատխարագոյն բո-
լոր ծաղիկներից: Այս պատճառաւ այդ
ծաղիկը չէ գործածվում զոհաբերու-
թեանց ժամանակ:

Առ հասարակ այն բոլոր ծաղիկներն
որոնք իւրեանց գոյնով, գեղեցկութեամբ
և հոտով աչքին են ընկնում, արեւելեան
ազգերի աչքում արժանանում են նուիր-
ուելու իւրեանց աստուածներին, իսկ
այն ծաղիկներն, որոնք չունին վերոյի-
շեալ առանձնայատկութիւններ, առա-
պելական աւանդութիւնների մէջ սովո-
րաբար կապվում են որ և է հազաման-
քի հետ, որ կապուած է աստուածու-
թեան հետ կամ թէ չէ աւանդութիւն
այդպիսիներին տալիս է որ և է խորհր-
դատու նշանակութիւն այն աստուծոյ նշան-
ները հետ, որին այդ ծաղիկները նուի-
րուած են:

Հնդկաց և մանաւանդ եգիպտացւոց
առապելաբանութեան մէջ մեծ նշանա-
կութիւն ունէր լուտաս բոյսը, որ շատ
նման է մեր հարմամատին (նուռնոփա-
րին): Լուտասը եգիպտացւոց ամենապի-
րելի ծաղիկն էր և նոցանից կազմում

նը չէ՛ գրականութիւնը քանի որ սո-
րա ամեն մի խօսքն չափած ու կը-
ռած պիտի լինի նպատակ ժողովրդի
կեանքի ազնուացնելուն և դէպի մի
իրէպէտ ուղղելուն։ Գրականութեան
նետը անկէպէտ պիտի դիմէ իւր նպա-
տակին։ Թիւրքախին։ Ապա թէ ոչ
մեր գրութիւնը շատ ծանր է ներ-
կայումս և նման այն հիւանդին ու
րի մահախաղաղ միայն մի աստիճան
է պակաս։ Ուստի մեծաւ խորթա-
վանցելով նորա—ժողովրդի ակտա-
ցեալ մարմնի մէջ պիտի զգուշա-
նայ նորա մէջ արմատացեալ չարը
չոյեւրաց և ժխորեւրաց։

Մամուլի գործն աւելի թեթեւ է
լինելու եթէ մեր մէջ հասարակա-
կան կարծիք ասած բանը գոյու-
թիւն ունենար որ գիտենար ամեն
բան մեր գրութեան համաձայն դա-
տել և ասպա դատաւիտել կամ
խրախուսել և այլ պիտի բա-
ցակայութեան պատճառաւ նոյն
պարտականութիւնը մամուլի գլխա-
ւոր ղեկավարներին—մեծարգոյ խըն-
րազիրներին վերայ է։ Երոց ամենայն
անհաճութեամբ յարգանք և կա-
րեկցութեամբ կ'ուղղեմ մի քանի
խօսք։

Ամենիս յայտնի է որ մեր լրագ-
րական խօսքն այժմ ոչ մի ազդե-
ցութիւն չի գործում ժողովրդի
յեւրեղ պերայ։ Ինչո՞ւ։ Երկու հետ
մամուլն այժմ նմանվում է այն վար-
ժապետին որի անտեղի հայհոյանք-
ներին սովորած լինելով աշակերտի
մատաղ լսելիքն—անխոռով շարունա-
կում է իւր շարութիւնն։ Նոյն իսկ
վարժապետի բարկացած միջոցին։
Այսպիսի մէկը միանգամայն անպէտք
է իւր պաշտօնում և ընդունակ մի-
այն անուանարկելու ուսուցիչ և ու-
սուցիչարանը։ Մոյնօրինակ և մեզա-
նում։— Ինչպէս կարող է պատկա-
ռել ժողովուրդը լրագրական խօս-
քից և երբ համոզուած է որ նորա

մէջ մասնակցողներն ու թղթակից-
ներն զի բացուած ծառան խօսողնե-
րից են։ Երոց եթէ պատասխանա-
տուութեան ենթարկեն— կարկաշ-
կը մնան։ Շատ է պատահել մեզ
անանկ որ մի տղայամիտ թղթա-
կից մէկին լրագրով է սպառնացել
լոկ անհնական հաշուի համար և
այնպէս էլ նպատակին հասել է։
Շատ ենք տեսել որ մեզ ազատա-
մուտիւն քարոզող մեր հոգեւորա-
կանութեան շեղը անհնող մի հայ-
կաթօղիկ թղթակից և երբ փորձել է
նոյնը մի իւր դաւանութեան պատ-
կանող մարդու մօտ մի չնչին խօսք
ասել իրենց կղերի վերաբերելով
ստիպուել է օրերով հլու ստորու-
թեամբ և ձմեռը առ դրան եկեղեց-
ւոյ ապաշխարել։ Սակայն պէտք է
ուղղուել։— Հարածիլ ասպարիզեց
տհաճներին և որոմներին, որպէս զի
պատրաստութիւն ունեցող աշխիւ
անձինք յետ չը քաշուին։ Ժողո-
վուրդը որքան դեռ տղէտ է և այսու-
ամենայնիւ լրագրի ուժից նորա հե-
ղինակներին լաւ է ծանաչում ու
կշռում։ «Ո՞րք—մարդն ինքն է» ա-
սում է Բիւժֆօն։ Լրագրի խօսքը
ժողովրդի աչն ու համեմը պիտի
լինի։— «Եթէ աչն անհամար ի՞նչ
յաղիցի։ Այ իմիք ազդեցիչ այնուհե-
տեւ, բայց եթէ ընկենուլ արտաքս
և իրան լինել ի մարդկանէ»։

Ինչ թղթակիցներին է վերաբը-
րում ըստ իս սոցա նախ և առաջ
յոյժ կարեւոր է միշտ թարմ տեղե-
կութիւններով հարստացնել իրենց
պաշարը։ Ըստ որում մարդս որքան
էլ բնականօրէն օժտեալ լինի զը-
րաւիչ ուժով և նիւթերի ընտրու-
թեամբ, այսուամենայնիւ մտաւոր
առանձնութիւնը նորա թղթակցու-
թեան վերայ բացուցիչ ազդեցու-
թիւն կ'անէ։ և միակողմանութեան
կը դատապարտէ։ Այսպիսով միայն
կարող ենք օգնել լրագրութեան
վարկի բարձրացնելուն իսկ հաճա-

նում է Հայաստանի միջին կամ բարձր
բուսաբնութիւն, որ լի է պէս պէս
ծաղիկներով և բարձրուղէ ծառերով
Ուստի մեր նախնիք իւրեանց զիջուհուն
պաշտելու և մեծարելու համար Սաղա-
րդի մօտ և շուրջը կարող էին գտնել
բազմութեամբ վարդ, Հարսնամատ, դե-
ղին Անթառա, Աղբրաց արեւն, Նար-
գիս, Մանուշակ, պէս պէս Եւրաններ,
Վառվառիկ, Հոշոյ, Սեղանածո՛ւ, Գեղա-
ծաղիկներ, Եղածաղիկներ և այլն, որոն-
ցից կարելի էր կազմել պատկերի իսկ
ծառերից մեծամեծ անտառներ կան
մինչև այժմ կաղամախի, Թեղուշի, Հա-
ցի, Տղիլի, Ալամաշի և այլն ծառերի։
Ուրեմն մեր նախնիք Անահտին փառա-
բանելու և նորա իննամակալութիւնը
հայցելու համար կարող էին այդ ծա-
ռերի թաւ ոտները նուիրել իւրեանց
զիջուհուն։

Բացի սորանից մեր նախնիք ունէին
և սրբազան պարկեր և անտառներ, ո-
րոց մասին Մ. Խորենացին յիշում է,
ասելով թ' «Սուրբ Կառնի որ Սոս անուա-
նէին, քանզի ձօնեալ էր ըստ պաշտա-
մանց ի սօսիսն Արամանկայ որ յԱրմա-
ւիր, զորոց գտաբարթուցն սօսախն ըստ
հանդարտ և կամ սաստիկ շնչելոյ օդին
և եթուտ շարժումն, սովորեցան ի հմայս
աշխարհիս հայկազանց և այս բազում

պաշ միայն չոր ու ցամաք լուրեր
գրելով այն ևս շատ անգամ ի լրոյ,
սխալ— կամ հաշիւներից զրգուած
—սորանով միայն հասարակութեա-
նը կ'ստանան լրագրից և անհա-
ւատարմութիւն կը յարուցանեն
դէպի մեզ ու շատ անգամ կը զայ-
թակողներն, ուստի և մեր ականջ-
ներով կ'լսենք «Վայ ձեզ զպրաց և
փարիսեաց կեղծաւորաց, զի նման
էք գերեզմանաց բռնուց, որ ար-
տաքոյ երեւին գեղեցիկ և ի ներ-
քոյ լի են ոսկերօք մեռելոց և ա-
մենայն պղծութեամբ»։

Մկրտիչ Տէր-Մարտիրոսեան.

Մ Ա Հ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Կ

4 Ամոցս 3-ին վախճանուեցաւ
այստեղ Ղլարի հոգեւորականներից
ամենամեծը, դա էր տեղւոյս Ս. Աս-
տուածամօր աւագ եկեղեցւոյ միա-
բան Մկրտիչ աւագ քահանայ Պա-
պովանցը։ 5-ին ամոցս ըստ ծիսի
Հայաստանեայց ա. եկեղեցւոյ կատա-
րուեցաւ փառաւորապէս թաղման
հանգիստը. ժողովուրդը բազմութիւնը
ուղեկցեց մինչև գերեզմանատուն
հանգուցելոյ շնչեղ վերջին համբոյրը
առնելու։ Սկսեցող փերիքը դամբա-
րանի գրեց վերցվելից յետոյ «Հոգ
օրհնութեան» ասելով ծածկուեցաւ
ընդ մշտ մեր աչքերից 79-ամեայ
արեգաբ. ծերունին իւր քահանայա-
կան զգեստով՝ երթալով յաւիտե-
նականութեան գոգը։

Ինչ էին արեւօք յիշեալ քահա-
նայի յատկանիշները. աստուածաբան
էր նա երևելի կամ քարոզիչ, բա-
նաստի՞ք էր կամ գիտնական— ո՛չ
և ո՛չ. նա էր լոկ մի քահանայ ըստ
մեր հարց կամ նախնաց տեսակե-
տի, որոյ նպատակն է միայն իւր
հօտի հոգեւոր պիտոյքը որքան պա-
հանջում է այդ հօտի կեանքը և
զարգացումը։ Արիւթութիւն եկեղե-

ցում ամենավարժ կրթութիւն նո-
րա գիտութեան և արհեստի մէջ,
ձայնի բնատուր յաջողութիւն և որ
առաւելն է նուրբ բարոյականու-
թիւնը, հաւատարմի պահպանու-
թիւնը նախնական կանոնների և ակ-
նածիլի ծառայութիւնը իւր իշխա-
նութեանը։— Սոքա այնպիսի գտում
և անհրաժեշտ յատկանիշներ են հո-
գեւորականի համար առանց որոց ար-
դի գիտութեամբ օժտուած հոգեւո-
րականը չէ կարող իւր գերում յա-
ջողութիւն գտնել, մինչև որ գա-
ղափարականից չիջնի իրականի և
տեսականից չը կանգնի գործնական
հողի վերայ, չընտելանայ ժողովրդի
ներքին վիճակի և հոգեւորականի
չարքաշ կեանքի հետ որոնք բացի
վերջինեալ բարեմասնութիւններից
պահանջում են անշուշտ անձանձ-
րութիւն և ֆիզիքական ամրակազ-
մութիւն։

Մկրտիչ աւագ քահանայ Տէր-Սա-
հակեան Պապովանցը որ վեցե-
րորդ յաջորդաբար քահանայական
շառաւիղն է իւր տան, է՛ր մինը
այնպիսի քահանաներից որոց նա-
նը Ղլարը քիչ է տեսել։ Մէկ տարի
էր մնացել որ նա իւր քահանայու-
թեան յիսունամեակը լրացնէր։ Թէ
ինչպէս արիւթութեամբ և բարեխղ-
ձութեամբ է կատարել նա իւր վը-
սեմ պաշտօնը յենթացս կէս դա-
րուան, այդ ցոյց են տալիս նորա
մօտ եղած պաշտօնական թղթերը,
չորս կաթողիկոսների օրհնալիք կոն-
դակները և ժողովրդի միահամուռ
յարգանքը և պատկանքը դէպի
նա։ Հեռու անից և ընտանիքից
նրանց կարօտով տոչորուած իւր ամ-
բողջ երիտասարդական կեանքը անց-
րել է նա Կաղստանի լեռնականների
մէջ, այնտեղի ժողովուրդը հոգեւոր
պիտոյքը լցուցանելով և նրանց մէջ
հայութեան հոգին և կրօնական
շնորհաւորութիւնը պահպանելով։
Շուրջայից դէպի Անդրէյ, Չիրիւրդ

Խասալիւրդ, Կրօզնի, այնտեղից մին-
չև Ախտերինոդար, այն երկեղակ
ժամանակները, ինչպէս ասում են
«օձն իւր բնից չէր դուրս գալիս»։
Երբ Ղոզմօլէն և Շամիլը ողջ հիւ-
սիսային կովկասը սարսափեցնում
էին և Ղլարի գերիները ոչխարի
պէս բշտում. երիտասարդ քահանայն
առ ոչինչ համարելով երկիւղը շըր-
ջում էր սարէ-սար ու իւր ծխոց հո-
գեւոր պիտոյքը լցուցանում Յիշեալ
գիւղերում ինչտեղ որ հայ կայ, մին-
չև այժմ էլ յիշվում է նրա անու-
նը։ Բայց վերջը ծննդավայրի սէրը
ընտանեաց և որդւոց կարօտը և ժո-
ղովրդի պահանջը քաշեց բերեց նո-
րան դէպի Ղլար, թողնով համար-
եալ յիշեալ լեռնականներին լացի
մէջ, որոնց ի միեկխառնութիւն գը-
նաց այստեղից մի այլ նոյնպէս
պատկանելի հոգեւորական։

Այն օրից գալով Ղլար, նա կա-
տարել է ոչ միայն իւր քահանայա-
կան պարտաւորութիւնը ըստ ամե-
նային բարեխղճաբար, այլ և շատ աս-
րիներ բարեկարգական պաշտօն Ղըզ-
լարայ եկեղեցեաց, ո՞ր քահանայն
ո՞ր սարկաւազը կամ դպիրը կարող
էր նրան չը լսել. այն աստիճան
նա իւր հեղինակութիւնը պահպա-
նել էր։ Քանի՞ քանի՞ անգամ ինձ
պատահած լինի տեսնել նրան, դեռ
վերջին ծերացած տարիներում՝ ա-
ռաւօտեան զանգը խփելից առաջ
զալ եկեղեցւոյ բակը և նախքան
ժամերգութիւնը նստել զաւթում
և խաւարին մերժող երկնքաւոր
Արշալոյսին իւր մաղթանքները ձօ-
նել։ Կիչերը և ցերեկը, ցուրտը և
տաքը նորա համար միևնոյն էին,
միայն թէ ժողովրդի տնից նրան
պահանջող լինէր։ Աղքատ և ողոր-
մելի մարդիկ շատ անգամ որոնց
հիւանդները հոգեվարքում են եղել
և որոնք իրենց ծխական քահանա-
յից յոյսները կորել են, իրենց բա-
ւականութիւնը հանգուցալիցն են

մար՛ ընծայում էին բոյսեր, Այսպէս
Աղաթանգեղոսի ասելով Տրդատ թա-
ղաւորը հրամայեց Գրիգորին (Ուսուցի-
չին) որ Անահայ պատկերին նուէր
տանէ պսակ և ծառերի թաւ ոտներ
Բայց թէ այդ պսակը որ ծաղկներից
էր կազմուած կամ թէ չէ որ տեսակ
բոյսերի թաւ ոտներից էր հիւստած
պատմագիրը չէ յիշատակում։

Անահայ ոսկէ արձանը կանգնած էր
Մեծ և Փոքր Հայոց մէջ, երիզայ աւա-
նում, եկեղեցաց գաւառում, Գալ գետի
մօտ, Գարեգին վ. Սրուանծտեանց Կ'
կարծում է որ այդ տեղը պէտք է լինի
այժման Սաղաի գիւղը, ուր իրաւ
մինչև ցայժմ գտնվում են հնութեան
յիշատակներ, Այս Սաղաի գիւղը կ'աչ-
նած է լեռան վերայ ոչ հեռու Երզնկա-
յից, մի այնպիսի տեղում, ուր վայել էր
լինելու այդ զիջուհոյ արձանը։ Այստե-
ղից բացվում են երկու մեծ հովիտներ
մէկը դէպի Փոքր միւսը դէպի Մեծ Հայ
և այստեղ ի ցոյց երկու կողմերի բնա-
կիւններին պէտք է լինէր կանգնած Ա-
նահայ ոսկէ արձանը, եթէ այս այս-
պէս է, ուրեմն այդ տեղը ներկայաց-

ժամանակահատից Կ. Սորանից երևում է, որ
Սոս ծառը և անտառը սրբազան էին
համարվում և մեծարվում էին իրեն
վայրեր, որտեղ մեր նախնիք գուշակու-
թիւններ էին անում իրանց բազմիկ կամ
վիճակի մասին։

Հայերը պաշտում էին նոյնպէս Բար-
տի ծառը, որովհետև Նեղոսէս Դնորհա-
լին ընդհանրական մէջ Կ'ուղղելով իւր
խօսքը Արեւորդեացն ասում է՝ «...և զբար-
տի ծառն մի տակն պատուէք քան
զուրկին և զկաղամախին և զայլս ի ծա-
ռոց, քանզի այդ ծառ որ բարտի ան-
ուանի ի կռապաշտութեան ժամանա-
կին ի պաշտօն առեալ էր նոցա յորս
և գեղ մտանէին և ի մարդկանէ երկը-
պագութիւն ընդունէին»։

Վրաց և դրաց ազգերի մէջ սրբա-
զան ծառերի և անտառների մեծարանքը
նոյնպէս շատ էր տարածուած։ Արիւթ-
ներ, Չէրքեզներ, Մեղրեւներ յայտնի
տեղերում ունէին իւրեանց սրբազան
վայրեր, ուր զօհարեւութիւն էին անում
և որոնք պահպանվում էին մեծ պատ-
ւով։

3) Մ. Խորենացի, Գիրք Ա. Գլ. Ի
Թիֆլիզ։

3) Ընդհանրական Ն, Դնորհ, յաղագս
Արեւորդեացն դարձի Կ. Պոլիս 1835 թ.

1) «Թորոս Աղբար» մասն երկրորդ,

Աւանդութիւնը ասում է որ Ս. Նու-
նէն երբ եկաւ Մցիսի ծէն նորա աղօթե-
անքով Աստուած քանդեց Արամազդա-
կուււքը, այն ժամանակ գնաց այդ քա-
ղաքից դէպի արեւելք լեռաների սահ-
մաններով այնտեղ, ուր հին ժամանա-
կում կար բերդ և քաղաք։ Այստեղ
կար մի գեղեցիկ, բարձր և ճիւղալից
ծառ, որ կոչվում էր Բրինձ—Փռնչնի
ծառը։— Այս ծառի տակ մի մի անգամ
հանգստանում էր Բարթեմէ թագաւորը.
այստեղ էլ Ս. Նունէն անցկացրեց 6
օր աղօթելով մէջ Կ'։

Թագաւորական այգիում Ս. Նունէն
ըստ որոշման երազում տեսած լուսա-
ճաճանչ երիտասարդի, վերցրեց հող
ծառի տակից որ ըստում էր մայրերի
շուստեւում, և տուեց այն ուսուցիչ իւր
ամուլ տանտէրներին։ Այն ժամանակ նո-
քա ունեցան որդի։

Քրիստոնէութիւնը նոր մտած ժամա-
նակ, երբ դեռ եւ մարդիկ չէին ազա-
տուած բոլորովին կռապաշտութեան
ազդեցութիւնից, հակուած էին էլի դէ-
պի նախնի խորհրդաւոր աւանդութիւն-
ներ և ամենապարզ փաստեր սովորէին
բացատրելու կռապաշտական հոգով։

1) Բրոսսէ, «Պատմութիւն Վրաց» I
103.

Այսպէս երբ Մցիսի ծէն տաճարը կանգ-
նեցաւ և նորա օծման համար հրաւիրեցին
Յովհաննէս եպիսկոպոսին, աւանդու-
թիւնը ասում է որ այս վերջինս ուշա-
դուրս գարձրեց մի գեղեցիկ հոտա-
ւէտ ծառի վերայ, որ կանգնած էր
բարձր անմատչելի ժայռի գլխին։ Սա
հրապարակ ծառ էր՝ եթէ նետով վի-
րաւորված որ է կենդանի ուսէր նո-
րա տնիքները կամ սերմերը, բռնվում
էր, եթէ մինչև անգամ վիրաւորած լի-
նէր կենդանու մարմնոյ ամենանշանա-
ւոր տեղը։ Որովհետև կռապաշտները
զարմանում էին այս հանգամանքի վե-
րայ, ուստի մատնացոյց արին այս ծա-
ռն Յովհաննէս եպիսկոպոսին։ Եպիսկո-
պոսը հրամայեց կտրել ծառն և նորանից
չինչ խալ։ Երբ հրամանը կատարեցին
և տալը տանտեակ մարդ ծառը բերին
Մցիսի, չը նայելով ձմեռան ժամանա-
կին ծառը կանայեցաւ։ Դառը կտրեցին
մարտի 25, սակայն իւր գաղաբութիւնը
պահպանեց 37 օր, այսինքն մինչև մա-
յիսի 1-ը, երբ նորանից խալ չինեցին։
Այս խալը շատ հրաշքներ էր գործում

(Կը շարունակուի).

Ա. Բիւմիշեան.

ստացել: Ահա թէ ինչո՞ւ վաստա-
կեց նա ժողովուրդն սէրը և հա-
մարումը: Եւ միայն հին, այլ
և նորի, որովհետեւ հոգեւորակա-
նութեան դադարը— ինչ ծաւա-
լով որ նա բնութեւն էր, նրանում
բնութիւն էր դարձել, որով և ներ-
կայացնում էր հայ քահանայի ար-
ժանաւոր պատկերը ի խրատ և յո-
րինակ իւր միաբան եղբարց, որոց
կշիռը միշտ աշխատում էր պահպա-
նել յայտ ժողովուրդը: Պակաս չէ
նորա և ատենական գործունէու-
թիւնը տեղեյոս հոգեւոր կառավա-
րութիւնում ուր շատ տարիներ ան-
դամութեան պայտօն է կատարել:
Իւր մահուանից յետոյ թողեց նա
ի միւսիւրութիւն ժողովուրդը իւր
անդրանիկ օրհնում, որ տեղեյոս ար-
ժանաւոր քահանայներից մէկն է:
Երկու տարի էր համարեալ ինչ որ
հանգուցեալը դադարել էր քահա-
նայագործութիւնից, որ փակելով
վերջապէս իւր խորհուրդն աշխարհ
ննջեց ի բուն յաւիտեական:
Հանգիստ ունեւորեց իւր ծերու-
նայաբար հայր բարեկտու եղբի հա-
մայն բանաւոր հօտից համար քո
Հօր—Աստուծոյ առաջ, որ երկն-
քում է, որպէս զե ժամանակիս
յարմար արժանեալի քահանայի
ուղարկել մեզ ի հօգուածութիւն իսկ
քեզ ի լոյս երեսաց իւրոց հանգու-
ցէ:

Ռանգպար.

ի 12 փետրվարի 86 թ.

ի ք. Ղ. Ղար.

«Նոր—Գարին» թղթակիցը Զանգեզուրից
գրում է, որ ոմն պ. Յակոբեան Նորդէնի
մօտ գտել է պղնձի հանք, որ շատ հա-
րուստ է:

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղոր-
դում են, որ արքունի կառավարչոց նա-
խարարութեան սկզբնականութեամբ կազ-
մելու է ծրագիր կարճ ժամանակից
յետ բանալու միտադաստիարակութեան
գործընթացը Բագուի և Բուխարայի նա-
հանգներում, որպէսզի կողակաւոր դար-
ձանայ և քաջալիրով այն պարսկերէն-
քը և զինաւորակէս կազմել և ազնուա-
նայ չնրամի նոր սերունդ:

Նոր—Գարին հաղորդում են Սուրբ
գիւղից, որ Մամուրում վարձանակել է
մի ծերունի 124 տարեկան: Սա հօղու-
ածութեամբ էր պարսկերէն կերպով խոս-
տելի կաթով և աշխատում էր մինչև
վերջին ժամանակ երկուստեքով պէս,
նշքն ու միտքը միշտ վրան էր:

Ամսոյ 21-ին կրօնական պարահան-
դէս էր, վիճակաւորով յօգուտ երկրորդ
գինեակի: Վիճակաւորակէս տոնակ
ծախել է 600 ուրու, իսկ մուտքի
համար ծախված սոմախներէն զոյաքել
է մի քանի հարկու ուրու: Գլխաւոր
կառավարիչը հանգստի էր իշխանուհի
Վ. Գ. Բարատովան, այլոց օգնութեամբ:

Մի օտար ընկերութիւն մտադրութիւն
ունի մշակելու նաւթի հանքերը Արա-
րատի հովտում: Այս ընկերութեան ան-
դամներէն մէկը Երզնկայից գնացած է
Արաքսէրս հետազոտութեան համար,
որոնք արդենաւոր հետեանք են ունե-
ցած:

«Русск. Вѣст.» լրագիրը հաղորդում է,
որ արքունի կառավարչոց նախարարու-
թեան ծառայողների կազմակերպութեան
մէջ նշանաւոր փոփոխութիւնք տեղի
պիտի ունենան:

«Ноб.» հաղորդում է մի ծիծաղելի
դէպք, որ մի զինուոր Ուկրաինայի նա-
հանգի մի գաւառում լուր է տարա-
ծում, թէ նոր օրէնք է դուրս եկել, ո-
րով գիւղացիք էլի պիտի ստրուկ լինեն
կառավարների, որոնք արդէն Ս.
Պետերբուրգից ուղարկած են պարկե-
րում փախկնալու և թէ իւրաքանչիւր
հոգուց զլսանարկ պիտի պահանջվի 70
ուրու: Եւ արդէն Այս լուրն արագու-
թեամբ տարածվեցաւ և ժողովուրդը մէջ
շարժումն նկատելի եղաւ միայն առանց
վնասակար հետեանքի, որովհետեւ տե-
ղական իշխանութիւնն իւր ժամանակ
կարող եղաւ համոզել ժողովուրդն իւր
սխալ լինելու մասին:

Ամսոյ 20-ին ինչպէս հաղորդեցինք
կատարելու Վանքի միաբան հայր
կարապետի օժանդակութեամբ հանդէ-
սը: Այս հանդէսն ամեն անհոգեւոր
վերայ տուր տպաւորութիւն գործեց:
Արդէն աղքատներից անգլից սկսած
հաղու տալը քահանայ միայն ուղեկ-
ցում էր իւր հանգուցեալ դասակցի դա-
դարին: Եւ մի քանի օրէն հայերն ի-
րանք իրանց գտնի յարգն ու պատիւը
չեն պահում, միայն իրանք կ'ունե-
նան նոյն պահանջը աշխարհականե-
րից: Ինչպէս չէ պէտք է քահանայից
զէջ մեծ մասը մասնակցի իւր պաշտո-
նակցի թաղման: Աւելի ցաւալին այն է,
որ ինչպէս լսել ենք, աղքատի հոգեւոր
իշխանութիւնը կարգադրած է եղել, որ
բոլոր քահանայք ներկայ գտանքին:
Գու՞ր կան արժանապատիւներ, որոնք
քահանայական դասի յարգանքը պահ-
պանելու և հոգեւոր իշխանութեան նշա-
նակութիւնը պաշտպանելու մասին են
խօսում, մինչդեռ իրանք են երկուսին
էլ հարուած տուողները: Բայց մեզ աւե-
լի լաւ միջոց կարգապահութիւն և
հնազանդութիւն պահպանելու համար
նշանաւոր դրամական տուգանքն է յո-
գուած օրոց և արեւայ: Որ ոչ լուրից
ունեմք, լուրից թիկնալ:

ԲԱՆԱԲԱԿԱՆ

ԹԻՖԼԻՍ, 26 ՓԵՏՐՎԱՐԻ
Խաղաղութեան պահպանման կշի-
ռը կրկին զօրանում է: Հեռագիրն
աւելցնելով, որ խաղաղութեան պայ-
մանագիրը Սերբիայի և Բուլղարիա-
յի մէջ Բուլղարիայի ստորագրվել է:
Հեռագիրը հաղորդեց, նոյնպէս, որ
Սերբիան արդէն պատրաստակաւ
թիւն յայտնած է զօրքերը ցրուե-
լու և խաղաղութեան վիճակի կեր-
պարանք ընդունելու: Երբ մեծ պե-
տութիւնը կը հասնին համաձայնու-
թեան և՛ Տաճիկ-Բուլղարական հա-
մաձայնութեան մասին, համաձայն
Ռուսաստանի պահանջներին, խաղա-
ղութեան պահպանութեան յոյսերը
շատ կը զօրանան. կը ցնայ զլխաւո-
րապէս Բուլղարիայի և Տաճիկաստա-
նի յարաբերութիւնը կարգի բերե-
լուն և որեւէ համաձայնութեան նը-
բանց հասնելու: Բուլղարիան էլ
կարծես, սկսում է հասկանալ իւր
ծանր դիրքն ու անհրաժեշտութե-
անք զիմադրելու Եւրոպայի հա-
տատակամ յանկուժեան խաղաղու-
թեան պահպանութեան մասին: Վեր-

ջին ժամանակ հեռագիրը հաղոր-
դեց, որ առաջին նախարար Վելիա-
նիսը հրաժարական է տուել: Այս
նշան է, որ Բուլղարիայի քաղաքա-
կանութիւնն էլ փոխվելու հակու-
մուն ունի և մտադիր է լսելու Եւ-
րոպայի խորհուրդները:

Բուլղարիայի մեծ յոյսը անգլիա-
կան նախարարութեան փոփոխու-
թեան վերայ էր. և կարծում էր, որ
Գաբուստը իրեն պաշտպան Բուլղա-
րիայի հանդէս կը դառնար միայն սխա-
լեցաւ այդ հանգամանքում, որով-
հետեւ Գաբուստը յայտնեց, որ ին-
քը Բուլղարիայի վերաբերութեամբ
ձգդիւ կը հետեւի Սալոնիկի քա-
ղաքականութեան, որովհետեւ անգ-
լիական նախարարութիւնը ներկա-
յում անթիւ ծանր գործեր ունի
և ինքիւրներ նոյն իսկ Անգլիայի մէջ,
ուստի և արտաքին քաղաքականու-
թեան նուիրել բոլոր իւր ուշադ-
րութիւնն ու ոյժն անկարող է:
Յայտնի է, որ թէ՛ Լոնդոնում և
թէ՛ Անգլիայի այլ քաղաքներում
մեծ շարժումն կայ մշակների մէջ,
այնպէս, որ կառավարութիւնը ստիպ-
ված է մինչև անգամ ոյժ գործ
դնել նրանց խաղաղացնելու համար:
Իսկ իրականում արդէն վաղուց մեծ
յուզման մէջ է:

Այս հանգամանքը պէտք է ազ-
դէր անշուշտ Բուլղարիայի վերայ և
սա ստիպել փոխելու իւր քաղա-
քականութիւնն ու պատերազմաւոր-
ութիւնը խաղաղասիրութեան փո-
խանակելու: Եւ ահա այս կարող էր
լինել միայն Գիլեանիսի նախարա-
րութեան անկման և հրաժարման
որոյ մասին և՛ հաղորդեց հեռագի-
րը: Նախարարութիւնը կարող է
փոխվել այլ թէ երկրին խաղաղու-
թեան կը տիրէ թէ ոչ, այդ պայ-
գան միայն կարող է ցոյց տալ ու
որովհետեւ թէ՛ Բուլղարիայում և
թէ՛ Սերբիայում ժողովուրդը շատ
յուզված է մահաւանդ Սերբիա-
յում ուր մեծ դժգոհութիւն կայ
նոյն իսկ Միլան թագաւորի դէմ,
որ աւելի իւր քան ժողովուրդը շա-
հին է յարմարեցնում Սերբիայի
քաղաքականութիւնը մինչդեռ կա-
րգէտորդութիւնը կուսակցութիւնն
օրից օր զօրանում է և կարող է շատ
վատագուր լինել Միլանի իշխանու-
թեան:

ԲԱՆԱԲԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ.

Վիեննայի «Presse» լրագրի ասու-
թեամբ, Չերնոգորիայի իշխան Նիկոլայը
Յետինի (իւր մայրաքաղաքը) վերա-
դառնալից յետ ծանրաւիր աշխատանք-
ներ կ'ունենայ: Յիւրախ Ալբանցիների
զժգոհութիւնը Չերնոգորիայի դէմ վեր-
ջին ժամանակ այնքան զօրացել են, որ
Ալբանիայի բնակիչը ամեն զօրութեամբ
ցանկանում են Տաճիկաստանը պատերազ-
մի հանցնել Չերնոգորիայի դէմ: Վ. Պոլսից
Սկուտարիի պահպան զօրաց համար
բաւական մեծ քանակութեամբ պատե-
րազմական մթնոլորտ և հառան հիւսիսային
Ալբանիայի զօրախումբը պատերազմա-
կան վիճակի մէջ է դրած, Չերնոգորիայի
կողմից էլ տեսնված է մի քանի նախա-
դրույցներ, որոնք պատերազմական պատ-
րաստութիւնը, որոնցից մէկն էլ է մի
քանի թիւանօթիկները ուղարկելը
Սկուտարիի սահմանը: Սկուտարիայում

այս միջոցները մեկնում են մօտակա
պատերազմով Տաճիկաստանի և Չերնո-
գորիայի մէջ և բնակիչները յոյս ունին,
որ և պատերազմը յիշախ լինի,
Տաճիկաստանը ամենից առաջ կը բռնէ
այն քաղաքներն, որոնք Բերլինի դա-
նադրութեամբ ընկան Չերնոգորիայի
ձեռքը—այն է Պոդգորիցան, Գուլցի-
նան, Անտիվարին և Նիկիչից: Բուլղա-
րիայի և Եւրոպայի լրագիրն, որ
այդ պատերազմականութեան յոյսերը հա-
մապատասխան չեն լինի երկրի ներկայ
իսկական վիճակին:

«Polit. Cor.» լրագիրն հաղորդում են
Բելգրադից, որ Սերբիայի առաջին նա-
խարար Գաբուստինը յայտնել է Տաճի-
կաստանի դեպքում Չիա փաշային, որ
չէ կարող ընդունել Տաճիկաստանի առա-
ջարկութիւնն, որովհետեւ Սերբիայի կող-
մից արդէն եղած է առաջարկութիւն,
համապատասխան պետութեանց ցան-
կութեան խաղաղութեան պայմանները
կաւելու մասին, և երկրորդ՝ որովհետեւ
Սերբիան հաղորդել է իւր առաջարկու-
թեան պետութեանց և ի յարգանս նո-
ցա չէ կարող ոչ մի փոփոխութիւն: Եւ
նախ առաջ քան կ'իմանայ պետութեանց
կարծիքն այս խնդրի վերաբերութեամբ:

«Tempter» արեւելեան թղթակիցը
Տաճիկաստանի և Բուլղարիայի յարաբե-
րութեան մասին է: Սա յուսատեսութեամբ
չեն կամենում հաստատել, որ յոյն և
առաջին հրացանները ոչ հեռու ապա-
գայում կ'արձակվին, բայց համեմատե-
լով վերջին չարախօսութեան ընթացքում
ստեղծմանը: Վ. Պոլսի և Աթինի յարա-
բերութեանց մէջ, ստիպված եմ աւելի
համոզվել, որ երկու կողմերն էլ խօսում
են և զօրութեամբ այնպէս, որ վերջիվերջ
թշուառ գէպքը, կարծես, անխուսելի է
և պէտք է կատարվի Ուր այդ ցաւալի
է, անմտութիւն է, մահաւանդ յոյնների
համար, որոց սպանում է աւերածու-
թիւն, ամենքը համար պարզ է. մինչև
անգամ յոյններն համակրողներն համար:
Գաբուստինը կուսակցութեանց առաջ-
նորդները, հանգամանքների բերմունքով,
մասամբ էլ իրանց յայնցանքով, գտան
վում են այնպիսի վիճակի մէջ, որ
ստիպված են ընտրութիւն անելու ան-
մտութեամբ արտաքուստ յարուցած ըս-
տաւոր վատագուր և ժողովուրդի բազմու-
թեան զրգուշած զգայմանց հետեանք-
ների մէջ, որ պտուղ է քառամսեայ ցոյ-
ցերի և անհետեանք զօրաշարժութեան
Այժմ կուսակցութեանց առաջնորդնե-
րը կարծես որոշել են առաջինը ընտրել
և չէ կարելի չը խոստովանել և չը հաս-
տատել, որ այդ բոլորովին համապա-
տասխան է ժողովուրդի ցանկութեանց:

Մօնաքօից (փոքրիկ իշխանութիւն
Միջերկրական ծովի ափին Ֆրանսիայի
և Իտալիայի սահմաններում) գրում են
14-ից փետրվարի:

Որքն օր աւելանում է մեր բուլետակի
խաղի տան թշնամեաց թիւը. Ֆրանսիա-
ում և Իտալիայում մեզ մօտիկ տեղե-
րում արդէն լինում է կանոնաւոր քա-
ղաղութիւն բուլետակի խաղի առաջնա-
նկու մասին: Վաճառվող տեղական
մամուլը, որ գրաւած է խաղի տնից, ի
զուր տեղ լուում է այն անհասկանա-
լիանց մասին, որոնք այստեղ կատար-
վում են: Ներկայումս Մոնաքում կան
ամեն նշանաւոր լրագիրների թղթակից-
ներ, որոնք հրատարակում են իրանց
ստանաձեւերը: Միայնից մէկին մի անգլի-
ացու այս օրերս խաղի տունը առաջար-
կեց 50,000 ֆրանկ այն պայմանով, որ
նա պաշտպան հանդիսանայ այս ամ-
թակի հաստատութեան: Երբ նա հրա-
ժարվեցաւ, վարձատրութեան գումարը
բարձրացրին մինչև 100,000 ֆրանկ և

յայտնի բան է այս գումարն աւելի
կ'աճէր, եթէ զայնքան անդիլային ի-
րան գաղթականները ուղղվին պատուհանից
զուրս չը չլուսէր, որ զժաղապար
ցածր էր: Ֆրանսիական մամուլի հետ
խաղի տունն այլապէս է վարվում:
Ֆրանսիայի նշանաւոր մատենագիրներն
այստեղ տալիս են ճիշտ բնական և
ճաշ—յայտնի բան է ճիշտ, իրեն թէ նո-
ցա առողջութեան կազդուրման համար
և եթէ նոցա մէկը խաղում է, տանել
տուածը յետ են դարձնում սիրալի բա-
ցատրութեամբ, թէ խաղի տանտէրը չէ
կամենում շահվել քրտամբ վաստակած
գումարը, Բայց սրանից պատուաւոր հ
րապարակախօսներն զնայիս տալիս են
և ծանրաւիր ընծաներ: Երբ օր առաջ
այստեղ մի Ամերիկացի զննարկով ջախ-
ջախեց իւր գանգը և ուղղվող ու արի-
նով ծածկեց խաղաղացողներին: Նոյն օրն
իւր բնականութեամբ թունաւորեց իրան
ուսու Օստոնովիցը, որ իւր կնիկը բոլոր
օժիւր տանել տուեց: Երեկ պատահե-
ցան չորս անհասկանալիութիւնք, որոնց
երկուսը կանանց բաժին ընկաւ: Այսօր
յայտնի բան է նոյնպէս կը լինեն զոհեր:
Բայց ոչ մի անհասկանալիութիւն այնպի-
սի տպաւորութիւն չը գործեց ինչպէս
այն օր այս օրերում: Կատարվեցաւ:
Մի հարուստ վաճառական որ հանա-
պարտւորում էր, ամենին չը մտածե-
լով խաղալ, այլ կամենալով ծանօթանալ
այս զրախտաման փոքրիկ երկրի դե-
ղեցկութեամբ, իւր կնիկը հետ միասին
գնաց Մոնաք—Կարլս: Բայց մարդուս
սիրտը քոր չէ: Թուեցաւ տեսնելով
սկզբում նա դրեց խաղի մի քանի ան-
գամ փոքրիկ գումարներ, իսկ յետոյ
յայտնակվեցաւ, շարունակեց խաղն և
երբ տեսաւ, որ իւր կարողութեան կէ-
սը այն է 450,000 ֆրանկ տանել է
տուած, թաղիկ արաւ խաղը: Ներկայաց-
նա կարողութեան միւս կէտը տուեց
կնիկան և ինքը դուրս գնաց, որ մի փո-
քրը ցրուէ իւր մտածմունքներն ու հան-
գստանայ: Կնիկը զլինի ծագում է միտք
ուղղելու իւր մարդու սխալն և յետ
դարձնելու նորա տանել տուածը: Նա
սկսում է խաղալ և մէկ ու կէս ժամ
չանցած արդէն նա հունչել և ոչ մի կօ-
պել թշուառ կիւրը դուրս գնաց և ժայ-
ռեղ ընկաւ ծովը: Մարդը իմանալով
իւր կնիկ մահն և կարողութեան կորուս-
տը նոյն գիշերն իրան սպանեց: Եւ
այսպիսի աւաղակաց որչը զոյուրթին
ունի Իտալիայի և Ֆրանսիայի մէջու-
ղում:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Աշխարհի մեծագոյն քաղաքը— Լոնտէլը
կի հուշակաւոր տաղաւոր մօտերս իւր
համալսարանը կը կորուսանէ, և յայտն մա-
սին իսկ առաջնութիւնը Եւրոպային: Այ-
մերիկա կանցնի: Ամերիկայի մէջ ի
Սէն—Լուի տակաւագործ մը կը կառ-
ուցանէ այժմ տաղաւ մը 23 օրնաշաբա-
տաւազով և 22 օրնաշաբա քարճոր-
թեամբ, յորում վեց անգամէ բաղկա-
ցեալ ընտանիք մը կրնայ անդորր բնա-
կել:

Կանոնի պետութեան մը— Բոտ տեղեկու-
թեանց լրագրաց ոմանց, ի մօտոյ Ամա-
դոնաց նոր պետութեան մը ծագումը
պիտի տեսնուի ի Գաբուստին Սերբիա-
յի Մայնալ Նահանգաց արեւելեան քա-
ղաքացի մէջ բնակվող հարուստ կիւնիք:
Բազումը մտադրած են Սէն—Լուի ա-
նուն գրախտաման դաստիարակ մէջ գաղ-
թականութիւն մը հաստատել, որում
միայն կանայք պիտի կարենան մա-
նակցել: Այս կանայք կը յուսան նոյն
նշանակաւ բաղում աղքատ բայց մտա-
ցի և աշխատասէր կանանց ապրուստի
միջոց ճարել: Բնադրութեան մասին
պարտկաւորութեամբ և այլ պայմանի
աշխատութեամբ:

ԽՄԲԱԳԻՐ ՊԵՏՐՈՍ ՍԻՄԵՆՆԱՅ
ՀԱՐԱՐԱԿԱՎԵ Հ. ԵՆԻՄԱՅԱՆՆ